

„ (b) Romani hujus Concilii acta ego in Codice sæculi XII. reperi, & cum editis ab Holstenio contuli, variantesque adscripti evulgandas in nova editione Conciliorum, quæ Venetiis per hos annos producitur.

„ (c) Manet adhuc sub lite num ea quæ leguntur in Martyrologio Adonis de instituto in Gallis Festo omnium Sanctorum hortante Gregorio IV. sincera sint Adonis, vel ab alio in ejus Martyrologio intrusa. Suspiciatur vero Cl. Georgius ejus Martyrologii restitutor novissimus Gregorium nihil aliud Romæ curasse, quam ut hoc festum (ibi alias ex instituto Bonifacii IV. celebratum die XIII. Maji, qua dedicatio S. Mariæ ad Martyres agebatur) in ipsas Kalendas Novembris transferretur, auctoremque fuisse Ludovico Imperatori, ut in Gallis pariter eadem translatio admitteretur, ac fervaretur. Constat enim ex Martene in opere de antiqua Ecclesiæ disciplina in Divinis Officiis Festum omnium Sanctorum etiam ante Gregorium IV. in Gallia obtinuisse. Vide eundem Georgium ad diem Kalend. Novembris.

„ (d) Viderint Docti num admittenda sit conjectura hæc mea, quam eorum judicio submitto. Joannes secundus alio nomine Mercurius appellatus est, ut ex marmore, quod adhuc videtur, & plures afferunt, discimus. Num iste primus omnium fuerit Pontifex, qui in assumptione sua paganicum nomen in Joannem mutavit? Cl. Muratorius aliud exemplum mutati nominis a Pontifice detexisse sibi visus est in Benedicto VIII. qui alterum nomen gessit (facile ante Pontificatum) Theophylacti. Quod ego nomen tenuisse etiam Benedictum IX. erui ex vetustissimo Catalogo Rom. Pontificum ab Eccardo vulgato. Vide adnotationem meam ad Baronii Annales ad an. 1012. edit. Luc.

D. Cum bona tua venia, te hic paululum interpellabo. Nihil siquidem hæcenus dixisti de Joanna Papissa, quam tamen nescio quis mihi nuperrime dicebat successisse Leoni IV. Pontifici Maximo, & sedisse annos duos, mensem unum, & dies quatuor. Idque ex triplici potissimum capite probare nitebatur. Primo, quia hæc Historia, ut agebat, de Joanna Papissa, legitur in Chronicis Mariani Scoti, Sigeberti, Martini Poloni, & in Speculo Historiali Vincentii Bellovacensis Ordinis Prædicatorum. Secundo, quia Statuam Joannæ Papissæ in Ecclesia Senensi inter alias Pontificias Joannes Lanojus Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, in Dissertatione de *Audivitate negantis argumenti*, testatur se vidisse anno MDCXXXIV. quo Senas transiit. Demum, quia Romæ in Basilica Lateranensi asservatur etiamnum *Sella perforata*, quam vocant *Stercorariam*, in qua recens electus Pontifex sedet, & ad præcavendam omnem fraudem exploratur illius sexus antequam consecratur. Tuum itaque de hac, quæ circumfertur, *Joannæ Papissæ* Historia judicium scire percipio, cui libentissime adhæsurum me constanter promitto.

M. Decantatam jam pridem, sed male confusam ac confarcatam fabulam venditavit tibi nugator iste homo, in qua de tempore, nomine & patria istius Papissæ Joannæ, res nec veras, nec verisimiles contineri, non solum Catholici Doctores Labbeus, Leo Allatius, Natalis Alexander, & alii complures, Sole clarius commonstrarunt, sed etiam inter Hæreticos, quamvis sint jurati Sedis Apostolicæ hostes, Pseudo-Minister Blondellus hoc figmentum edita peculiari Dissertatione egregie confutavit. Certum quippe est (ut alia bene multa prætermittam momenta, quæ hæc de Joanna Papissa fabula exploditur) certum, inquam, est, Anastasium Bibliothecarium, Adonem Viennensem Archiepiscopum, & alios antiquos Scriptores, qui Romanorum Pontificum Seriem, vel Catalogum texuerunt, diserte asserere, Benedictum III. immediate successisse Leoni IV. Fabulantur ergo hi, qui dicunt, Joannam Papissam (quam alii patria Anglicam, alii Moguntinam, sibi hæc in re non constantes, inscite comminiscuntur) successisse Leoni IV. Non inficior tamen, hæc Joannæ Papissæ fabulam legi nunc in Chronicis Mariani Scoti, Sigeberti, & nostri Martini Poloni, sicut & in Speculo Historiali nostri Vincentii Bellovacensis lib. 25. capit. 26. sed contendendo, nullam illius fabulæ in antiquis MSS. horumque Authorum Codicibus haberi mentionem. At enim Leo Allatius in *confutatione fabulæ de Joanna Papissa ex monumentis Grecis* luculenter ostendit, hæc de Joanna Papissa fabulam non fuisse exaratam in sinceris Mariani Scoti Codicibus. Non extat etiam prædicta fabula in antiquis MSS. Codicibus Sigeberti Gemblacensis Abbatis, ut præcipue constat ex Autographo Cœnobii Gemblacensis, quod a Mureo editum est, & in quo tam putidæ fabulæ nec vola, nec vel minimum reperitur vestigium. Non extat etiam hæc fabula in antiquis MSS. nostri Vincentii Bellovacensis Codicibus, sicut clare colligitur ex nostro Ptolomæo Lucensi, qui post Vincentium Bellovacensem, Marianum Scotum, & Sigebertum scripsit. Ille quippe Historiam Ecclesiasticam, quæ adhuc in Bibliotheca Vaticana inedita asservatur, post annum millesimum trecentimum duodecimum concinnavit, & lib. XVI. cap. VIII. de Leone IV. Summo Pontifice, cui fabulatores Joannam Papissam substituerunt, hæc scribit. *Omnes, quos legi, præter Martinum (nostrum videlicet Polonum) tradunt, post Leonem IV. fuisse Benedictum III. Martinum autem Polonum ponit Joannem Anglicum.* Unde perspicuum est, hæc Joannæ Papissæ fabulam non extitisse in antiquis MSS. Codicibus Vincentii Bellovacensis, Mariani Scoti, & Sigeberti. Alioqui Ptolomæus Lucensis non in uno solo Martino Polono, sed etiam in his mox laudatis Autoribus, qui ante ipsum scripserunt, hæc de Joanna Papissa fabulam legisset, cum tamen aperte testetur Ptolomæus Lucensis, se in uno solo Martino Polono invenisse. Quia, multi sunt hujus temporis Viri eruditi, qui observant, ideo Ptolomæum Lucensem hæc de Joanna Papissa fabu-

Tabulam in Martino Polono reperisse, quia ætate Ptolomæi Lucensis, Historia Ecclesiastica, quam adornavit Martinus Polonus, jam hæc in parte fuit interpolata, & fabula de Joanna Papissa recens excogitata, in eam intrusa est. Quam certe fabulam nequaquam in Martino Polono offendisset Ptolomæus Lucensis, si sincerus illius Scriptoris Codices nactus fuisset. Testatur siquidem Leo Allatius loco superius memorato, extare in Bibliotheca Vaticana antiquissimum Martini Poloni exemplar, in quo post vitam Zenonis IV. nulla prorsus fit Joannæ Papissæ mentio. Lambecius etiam lib. II. Bibliothecæ Casaræ cap. VIII. testatur quatuor in ea Bibliotheca reperiri Codices MSS. Martini Poloni, in quibus fabulæ de Joanna Papissa nulla prorsus habetur mentio, indeque jure merito concludit, Martinum Polonum falso audire auctorem, vel approbatorem absurdissimi hujus Commentii, ejusque Chronicon non nisi post illius mortem, quæ anno mclxxviii. contigit, partim malitia Hæreticorum, partim nimia credulitate imperitorum, quorum animos pervulgata hæc de Joanna Papissa fabula animos occupaverat, ea labe fuisse infectum. Idem ex vetustis MSS. Martini Poloni Codicibus solide evincit eruditus noster Echarius in libro a se edito, cui titulus: *Summa Sancti Thomæ vindicata* pag. 567. & pag. 620. & sequentibus, ubi late probat, hæc fabulam de Joanna Papissa non reperiri in antiquis & melioris Notæ MSS. Codicibus Martini Poloni, quos ipse legit, & citat (a).

„ (a) Ut vera tamen fatear, in Codice Martini Poloni, quem servat Bibliotheca Illustrissimi Capituli Cathedr. Eccles. Lucensis, fabellam hæc de Joanna Papissa sub dubio tamen a Martino assertam reperi. Est autem Codex eodem sæculo XIII. scriptus, quo & Martinus vixit, ut patet ex Catalogo Roman. Pontif. eidem adjuncto, in quo Pontificum nomina usque ad Nicolaum III. qui anno 1277. vivebat, eadem manu scripta leguntur; ceterorum vero quorundam extant quidem, sed altera manu antiqua, recentiori tamen quam quæ in toto Codice, adjecta sunt.

Quantum attinet ad Joannæ Papissæ Statuam, quam inter cæteras Pontificias in Ecclesia Senensi vidisse se, testatur Joannes Lanojus doctor Sorbonicus, fatentur Viri eruditi rem ita se habere. Illa etenim de Joanna Papissa fabula ita omnium animos pervaserat, ut ejus Statua inter cæteras Pontificias reposita sit in Ecclesia Senensi, quæ sub hæc novissima sæcula resecta, seu restaurata est. Legi nuperrime in Museo Italico doctissimi Patris Mabill. Tom. I. part. 1. pag. 159. quod, dum ipse Senensem Ecclesiam inviseret, & non sine admiratione pavimento marmoreis

segmentis depictum, quale nusquam alibi invenitur, sicuti Statuas Indigenarum Pontificum, quæ in ea conspiciuntur, avidis oculis lustraret, hæc tamen fabulosæ Joannæ Statuam inter alias Pontificias nec vidit, nec quidquam de ea tum temporis rescire potuit. Sed postea in suum natale solum, idest in Gallias reversus, didicit per literas ad se ab Abbate Jacobo Mignanello scriptas, hæc fabulosæ Joannæ Papissæ Statuam, quæ antehac inter alias Pontificias in Ecclesia Senensi visebatur, tandem sub Pontificatu Clement. VIII. cooperante cum Magno Etruriæ Duce ad Baronii preces Cardinali Tarugio Loci Archiepiscopo, fuisse non quidem penitus comminutam, sed, mutatis formæ muliebris lineamentis, ex femina, factam esse Zachariæ Pontificis figuram, appposito Zachariæ nomine, ne qua in posterum hæc de re, ob servatam Statuæ memoriam suboriri posset suspicio. Porro, hæc fabulosæ Joannæ Papissæ Statua in figuram Zachariæ Pontificis immutata, persistit in Ecclesia Senensi usque ad Pontificatum Alexandri VII. qui ex Urbe Senensi cum oriundus esset, prædictam Statuam ab Ecclesia omnino removeri jussit, sicut Cl. Pagius, qui an. 1677. per Urbem Senensem transiit, testatur in sua critica Baronii, se audivisse a viro jam ætate provecto, & probatæ fidei, qui locum, ubi antea erat illa Statua, ei indicavit, & operarium Ecclesiæ, alioque ad rem exequendam adhibitos nominavit.

Denique, prorsus ineptum ac fictitium est quicquid de *Sella stercoraria* effutiunt Hæretici, ut Sedi Apostolicæ, quam cane pejus, & angue oderunt, possint hoc pacto aliquam infamiam inurere notam. Hæc quippe *Sella stercoraria*, quæ etiamnum asservatur in Basilica Lateranensi, hoc vocabulum traxit, non ex forma (neque enim pertusa est, ut loco mox laudato optime observat Mabillonius, qui eam propriis oculis inspexit) sed ex versu Psalmi, qui, Pontifice recens electo in ea sedente, canebatur in Choro: *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem*; ut inde intelligeret electus Pontifex, se ex humili loco ad solium gloriæ, sola misericordia divina, fuisse provectum. Huic cæremoniæ consimilis est alia, quæ in memoriam brevi perituræ gloriæ mundi, in coronatione Pontificis nunc adhibetur, dum videlicet coram ipso e Sacratio, ad Altare pergente, stupa in arundinis apice consulto parata, comburi solet, illudque tritum acclamari: *Sancte Pater, sic transit gloria mundi.* Cæterum, ritus ille de *Sella stercoraria*, qui ad altius insinuandam novo Pontifici humilitatem, primum inductus fuerat, post receptam apud nimum credulos de Pseudo-Papissa fabulam, ita infamis evasit, ut ob hoc Commentum fuerit penitus abrogatus, quod sæculo superiore, post Leonem X. Pont. Max. factum fuisse autumat Mabillonius.

D. Placet mihi admodum hæc historica Joannæ Papissæ fabulæ confutatio, Sed redeamus modo ad id, unde digressi sumus, nimirum

rum ad Pontificatum Nicolai hujus nominis Primi, quem Benedicto III. successisse, & die xxiv. mensis Aprilis anni dcccclviii. Romanum Pontificem fuisse consecratum, jam observasti.

M. Nicolaus hujus nominis I. Theodori Civis Romani filius, multa in Pontificatu gessit pro fide, pro Ecclesiastica unitate, pro Disciplina conversatione, ac restauratione. Causa S. Ignatii Patriarchae Constantinopolitani, & Photii ejusdem Sedis invasoris cognitionem suscepit, illiusque exauctorationem, ac istius intrusionem vehementer improbavit, atque irritas declaravit, ut mox fusius explicabimus, agendo de Sancto Ignatio, & de Photio. Joannem Ravennatem Archiepiscopum jura Sedis Apostolicae violantem, atque Romani Pontificis Synodo se se sistere detestantem, excommunicationis fulmine percussit Nicolaus Primus. Balduinum Flandriae Comitem, qui Juditham Caroli Calvi Galliarum Regis filiam sibi rapuerat uxorem, & ob id a Gallicanis Episcopis fuerat excommunicatus, Carolo Calvo, & Hermintrudi Reginae ejus uxori reconciliavit, obtinuitque, ut nuptias legitimas inter dictum Balduinum, & Juditham conjungi sine- rent. Lothario Regi jussit, ut, ejecta Waldrada pellice, Theutbergam legitimam conjugem suam in Palatium, thorumque reciperet, atque uxorem, ac Reginam haberet. Engeltrudem Comitissae Bosonis uxorem, quae, viro relicto, hac illac vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus anathemate confixit. Paulum Populoniensem, & Formosum Portuensum Episcopos misit Legatos ad Bulgavos, ut eis recens ad Christianam fidem conversis Evangelium praedicarent. Quin, & ipsemet Sanctissimus Pontifex hanc Bulgarorum gentem Christo nuper acquisitam sanctissimis praeceptis instituit, & ad varia ipsius consulta perdocte respondit. Plures Urbis Ecclesias instauravit, Egenorum curam summa cum charitate gessit. Jejunii, Vigiliis, & Orationibus vacabat, ut testatur Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita. Tandem sanctitate conspicuus, postquam sedisset annos novem, menses sex, dies viginti, migravit ad Deum Nicolaus I. die xlii. mensis Novembris, anni dcccclvii. De Conciliis, quae sub Nicolao I. in Gallis fuere celebrata, tam in causa Lotharii Regis, & Theutbergae ejus conjugis, quam in causa Rhotadi Episcopi Sueffionensis, & Hincmari Antistitis Laudunensis, qui sua Sede depositi, ad Nicolaum I. appellarunt, commodius in quarto Colloquio differemus.

Nicolao Primo Summo Pontifici successit Hadrianus II. patria Romanus, qui die decima quarta mensis Decembris ejusdem anni dcccclvii. summa omnium gratulatione Pontifex Maximus fuit ordinatus. Decefforis sui Nicolai vestigiis insistens Hadrianus II. Photium Sedis Constantinopolitanae invasorem anathemate in Synodo Romana feriit, Basilio Orientis Imperatori impense per litteras gratulatus est, quod Photium expulisset, & Ignatium Sedis Constantinopolitanae, e qua injuste deturbatus fuerat, restituisset. Praesuit Hadrianus II. per Legatos octavae Synodo ge-

nerali, in qua, ut late explicabimus in quarto Colloquio, e Sede Constantinopolitana dejecto Photio, eandem Sedem recuperavit Sanctus Ignatius legitimus Patriarcha. Lothario Regi, ut Theutbergam Reginam, legitimam conjugem suam, in consortium reciperet, jussit; Waldradam tamen Lotharii pellicem, poenitentiam simulantem, rogante Ludovico Imperatore, communioni restituit, ea lege, ut ad Lotharii societatem non rediret. Lotharium etiam Regem sicte asserentem, se omnia, quae jusserat Nicolaus Papa, implevisse, & Waldradam pellicem suam ejecisse, Ecclesiasticae itidem communioni restituit. Carolum Calvum, qui Lotharii in Italia mortui Regnum occupaverat, acriter per litteras increpuit, quod Regnum fratris sui, haereditario jure ad Ludovicum Imperatorem devolutum, contra divinas, humanaeque leges, per tyrannidem usurpasset. Carolomanni, qui a patre suo Carolo Calvo e Regni finibus expulsus, ad Sedem Apostolicam confugerat, patrocinium suscepit Hadrianus II. ob idque rogavit Carolum Calvum, ut filium suum Carolomannum in gratiam reciperet, & districte vetuit Episcopis Gallicanis, ne contra Carolomannum excommunicationis sententiam proferrent. Hincmari junioris Laudunensis Episcopi, in Synodo Duziacensi depositi, appellationem ad Sedem Apostolicam suscepit Hadrianus II. & alterum in ejus locum prohibuit ordinari Episcopum, donec illius causa, Romae ad novum examen revocata, discussa, & finita fuisset. Obiit Hadrianus II. vitae sanctitate illustris, anno dcccclxii. postquam sedisset annos quinque, sicut testatur Guillelmus Bibliothecarius, qui continuavit Historiam Pontificalem, quam Anastasius Bibliothecarius in Nicolao, hujus nominis primo, terminavit. Quanto tempore, post Hadriani II. Papae obitum, vacaverit Sedes Pontificia, incertum est. Convenit tamen inter omnes Historicos, Joannem VIII. genere Romanum xix. Kalend. Januarii, seu die decima quarta mensis Decembris, ejusdem anni dcccclxxii. fuisse Romanum Pontificem consecratum. In exordio Pontificatus sui Joannes VIII. coronavit Carolum Calvum Francorum Regem, eumque Imperatorem, & Augustum appellavit. Mortuo autem Carolo Calvo, in Gallias venit Summus ille Pontifex an. dcccclxxviii. ubi Synodum Trevis habuit, praesente Ludovico Balbo Francorum Rege, quem ipsemet Pontifex Maximus coronavit Regem, sed non Imperatorem. Multi post Cardinalem Baronium laudant quidem Joannem VIII. Summum Pontificem, quod Formosum Episcopum Portuensum, in Synodo Romana, justis de causis deposuerit, sed eum culpandum esse censent; quod Photium in Sedem Constantinopolitanam restituerit. Hinc putat Baronius Joannem VIII. ob nimiam suam facilitatem, & indulgentiam erga Photium, contumeliae loco, Papiam vulgo dictum fuisse, sicque jactatae fabulae de Joanna Papiissa locum dedisse. Verum, ut cordate fatear, haec mihi non probatur Baronii conjectura, quae nullo solido fulcitur argumento. Nam, qui hanc fabulam de Joanna Papiissa excogitavit, non

non dixit: Joannem Papiissam sub finem saeculi noni sedisse, sed asserit, eam Leoni IV. qui medio saeculo nono vixit, immediate successisse, quo fit, ut Joannes VIII. qui exeunte saeculo nono Sedem Romanam tenuit, locum huic fabulae, de Joanna Papiissa, dare haud poterit. Praeterquam quod Joannem VIII. excusatione dignum esse, dum Sancto Ignatio vita sancto, concessit, ut Photius Sedem Constantinopolitanam retineret, censet eruditus Petrus de Marca lib. 3. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 14. In hanc quippe Photii in Sedem Constantinopolitanam restitutionem consensit tantum Summus ille Pontifex, ut bono Ecclesiae consulere, necessitati cedens, & rogatus a Basilio Imperatore Orientis, fretusque auctoritate Summorum Pontificum Leonis, & Gelasii, qui in rerum angustiis, temperandas esse regulas, docent. Quocirca Joannem VIII. in hac Photii, in Sedem Constantinopolitanam, restitutione, a culpa liberat Basilii Imperatoris, Patriarcharum Orientis, totiusque Synodi Orientalis consensus, quem praevidere datum esse, idem Pontifex suis litteris significat, profertque ad confirmationem suae sententiae exempla Athanasii, Chrysostomi, & Flaviani, qui a Synodis depositi cum fuissent, a Sede Apostolica in integrum restituti sunt. Sedit Joannes VIII. annos decem, & dies duos, obiitque die decima quinta mensis Decembris, anni dcccclxxii. Plures, pro bono Ecclesiae regimine, ad varios Episcopos litteras scripsit Summus ille Pontifex, quae extant in Tom. III. Concil. Galliae. Ea tamen, quae nomine Joannis VIII. Papae circumfertur Epistola, contra Spiritus Sancti processionem a Filio, & additionem particulae, Filioque, ad symbolum, ipsi per calumniam afficta est. Perperam etiam Platina, in Vita S. Gregorii Magni, quatuor libros de Vita Sancti illius Pontificis adscripsit Joanni VIII. Papae, quos potius certissime constat, tribuendos esse Joanni Diacono, qui vitam S. Gregorii Magni Pontificis, quatuor libris comprehensam, jubente Joanne VIII. aggressus est, eique nuncupavit. In locum demortui Joannis VIII. Papae, post paucos, ab ejus obitu, dies, suffectus est Marinus ex Galleffo Falterorum, in Etruria ortus. Vir fuit multis virtutibus, & tribus Legationibus, quas Constantinopolim profectus sub tribus Summis Pontificibus Nicolao I. Hadriano II. & Joanne VIII. magna cum laude obiit, clarissimus. Hanc supremam Ecclesiae dignitatem ut primum assecutus est Marinus, damnavit, & ab Ecclesiae communione removit Photium. Indulgentiorem tamen se praebuit idem Pontifex erga Formosum Portuensum Episcopum, quem Sede sua a Joanne Octavo dejectum in pristinum statum restituit, eumque, ut testatur Auxilius Scriptor coevus lib. 2. de Ordinationibus Formosi, capite vigesimo, absolvit a juramento, quo invitatus Joanni octavo promiserat, se in Laica communione perpetuo mansurum. Sedit Marinus annum unum, & menses quinque, obiitque die incerto mensis Maji, an. dcccclxxiv. Eodem mense, quo mortuus est Marinus, creatus est Pontifex Romanus Hadrianus hujus nomi-

nis III. patria Romanus, qui Decefforis sui constantiam imitatus, Photium communionem privavit, nec precibus Basilii Orientis Imperatoris flecti unquam potuit. Brevis admodum fuit illius Pontificatus. Invitatus siquidem a Carolo Crasso Imperatore, ut in Gallias veniret, cum jam ad medium itineris spatium pervenisset, celeri infirmitate correptus, obiit in Coenobio Monachorum Nonantulensium, an. dcccclxxxv. postquam sedisset annum unum, & menses quatuor, ut habent plerique Codices. Ei successit Stephanus VI. qui Romae ex illustri prosapia oriundus, & omni virtutum genere praeditus, hanc summam dignitatem promeritus est. Cum primum Stephanus Sextus Pontifex Romanus fuit inauguratus, paterna bona, larga manu, in pauperes effudit, etiam si Patriarchium Lateranense expilatam invenisset, ob inolitam, videlicet, pessimam consuetudinem, qua post obitum Pontificis universa Palatii Apostolici supellex diripi solebat. Locustas agrum Romanum depascentes aqua benedicta expulit Sanctus ille Pontifex. Pluviam quae jam pridem fluere desierat, precibus suis impetravit, Ministros vitae probitate, & sapientia conspicuos, in Consilium adhibuit. Photium Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum, ceu Laicum, & ab Ecclesia damnatum, execratus est. Ordinandis Ecclesiis, alendis orphanis, redimendis captivis, sublevandis egenis, & infirmis, omnia bona sua impendit. Orationem habuit in Maleficos, qui gentium more Demones consulebant. Acriter etiam in eadem Oratione invehitur in eos, qui immodestia, & confabulationibus Sacra Tempia maximo dedecore afficiebant, ut videre est apud Guillelmum Bibliothecarium in ejus Vita. Obiit Sanctus ille Pontifex anno 891. cum sex annos in Petri Cathedra sedisset. Post mortem Stephani Sexti, Ecclesia ab his Pontificibus Romanis, qui sub finem noni saeculi, toroque durante saeculo decimo, Apostolicam Sedem tenuerunt, magnam labem passa est. At enim (ut verbis utar doctissimi Mabillonii, in Praefatione ad saeculum v. Benedictinum) ad id temporis Sedem Apostolicam tenuerunt plerique piissimi Pontifices, nec quisquam fere omnium ejus sanctitatem antea, majestatemque temeraverat, quin humana, si qua ipsis excidissent, errata, illustri poenitentiae exemplo diluissent. Inviolabilis apud eos erat Canonum Sacrorum auctoritas, qua suam ipsi potestatem ultro moderabantur. Et ne longius exempla sumamus, ita saeculo nono vixerunt, post Leonem III. ejusque successores piissimos Nicolaus primus re, & nomine Magnus, Hadrianus II. & Stephanus VI. Sed o lugenda Roma, inquit Arnulphus Aurelianensis Antistes apud Gerbertum, in Actis Synodi Remensis, quae nostris Majoribus clara Patrum lumina praebuisti, nostris temporibus monstruosas tenebras, futuro saeculo famosas, offudisti. A Formoso Romano Pontifice incepit mali labes, sive is causa fuerit, sive occasio. Nempe hic Portuensium primum Episcopus, a Joanne VIII. in ordinem redactus est in Synodo Romana, interposito juramento, se in Laica Communione perpetuo

permanfurum. Hujus exauctorationis causæ fuerunt tres. Prima, quod a Nicolao Primo in Bulgariam missus, Bulgarorum Regem Sacramento obstrinxisset, ne alium Episcopum, ipso superflite, a Sede Apostolica susciperet. Deinde, quod contra præscripta Canonum, per ambitum, ab Ecclesia Portuensi, cujus erat Episcopus, ad Romanam Sedem prosilire conatus esset. Postremo, quod, inconsulto Summo Pontifice, propriam deseruisset Ecclesiam, & relicta Urbe, contra Reipublicæ, & Imperii salutem, cum suis fautoribus conspirasse videretur. *Marinus* Pontifex, ut jam observavimus, a depositione, & juramento absoluit *Formosum*, qui post *Stephanum VI.* in supremum illum Thronum sublimatus est, primusque translationis exemplum in illa Sede præbuit.

D. Quo anno *Formosus* creatus est Pontifex Romanus, & quo pacto se se in Pontificatu gessit?

M. Eodem mense, & anno, quo *Stephanus VI.* e vivis sublatus est, hoc est mense Majo, anni dcccxcxi. *Formosus* Portuensis Episcopus electus, & consecratus est Pontifex Romanus. Tentavit quidem *Sergius S. R. E.* Diaconus Pontificatum invadere, sed illius Factio statim concidit, & *Formosi* pars superior evasit, ac *Sergium* expulit, teste *Luitprando*. Inauguratus Pontifex *Formosus* condemnationem *Photii Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani* confirmavit. Episcopos, ac Presbyteros a *Photio* ordinatos, ea tantum lege in communionem recepit, ut libellis supplicibus oblatis, se errasse faterentur, & penitentiam obirent. Scripsit ad Episcopos Angliæ, & Ecclesiæ Anglicanæ, quæ ob frequentes Danorum incurfiones, Episcopis desituta, ad Gentilitatem pene reciderat, sedulo providit. Pro *Caroli Simplicis*, adhuc pueri, ad Regimen Francorum protectione, literas dedit ad *Odonem* Comitem, qui Regium nomen, & supremam potestatem usurpaverat, eumque monuit, ut *Carolus Simplicem* legitimum Gallorum Regem, bello desineret laceffere, donec *Fulco* Remensis Archiepiscopus, qui *Caroli Simplicis* jus tuebatur, Sedem Apostolicam audisset. *Widonem*, & filium ejus *Lambertum* Italiæ Reges, Romæ unxit, & coronavit *Formosus* Papa. *Arnulphum* Germaniæ Regem, Romam accivit, ut Sedem Apostolicam a tyrannide Principum, qui Italiam bellis infestabant, liberaret, eumque Romæ Imperatorem coronavit. Sedit *Formosus* Papa annos quatuor, & menses septem, obiitque anno dcccxcvi. ipso die Paschatis, quod hoc anno incidit in diem quartum Aprilis, ut testatur *Hermannus Contractus*, in Chronico juxta editionem *Canisianam*. *Formosum* Papam fuisse religionis integritate, divinarumque Scripturarum scientia clarissimum, testatur *Luitprandus* Auctor cœvus lib. I. Hist. cap. VIII. (a) Nihil fecius in *Formosum* vitam, atrociter sævit ejus, in Sede Romana, successor *Stephanus* hujus nominis *Septimus*. Quippe qui mortuum *Formosum* decessorem suum, exhumari jussit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis orna-

tum collocavit, atque his verbis, quasi adhuc viventem compellavit: *Cum Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu, Romanam universalem Sedem usurpasti? Quo dicto, Cadaver Formosi, sacris vestibus exutum, tribus abscissis digitis, in Tyberim jactari præcepit. Hanc pessimam, quæ Formoso Papæ, post mortem obtigit, fortunam, jure merito deplorat Auxilius hujus temporis Scriptor Gallus, in libello, quem edidit super causa, & negotio Formosi Papæ, per modum Dialogi scripto, ubi hæc habet: Is est profecto ille, seu Formosus Papa, qui in omni vita sua, tantæ gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis gustum nesciret, fæminæ copule expertus, octogenerius virginem corpus suum hominem exuens, terræ commendaret. Iste etiam gentes Bulgarorum, vitam sanctitatis predicatione confirmans, ut verus Apostolicus, ad fidem adducit. Et cum tanta probitate predicans toti mundo, ut alter Lucifer illuxisset, vim passus in Sepulchro, busta diruta, ossa fracta, uti quoddam memphiticum, ejectus est extra publicum; Cui tanto viro examinato ut aurum, nihil juvare potuere scholæ clamantes: O parcite sepulchro! est nullum eum mortuis certamen: Sed fuit in eo (seu Stephano VII) licitum, quod libitum. Neque enim ipsi Apostolis datum est de mortuis præjudicare. Hunc libellum, in quo per modum Dialogi, Auxilius Formosum Papam defendit, ex MS. Codice Fiscamnenfi erutum, publicavit doctissimus *Mabillonius*.*

(a) Non est cur præteream aliquid, quod forte plures later, cum tantummodo innoverit, ex Epistola P. Ruinarti de MS. quodam codice apud Carmelitas Excalceatos Sangermanenses; qui sane MS. Codex exhibet carmen *Flodoardi* de Romanis Pontificibus. Tradit igitur V. Cl. agi ibi fustus de rebus gestis a *Formoso*, ibique inter cætera legi, *Carolus Simplicem* Francorum Regem petiisse ab eo Eulogias, nempe panem *Benedictum*. Vide hanc epistolam recitatam a *Fabricio in Biblioth. Medii Ævi v. Flodoardus*.

D. Hic *Stephanus VII.* qui *Formosi* manibus cum tanta ignominia insultavit, fuitne immediatus illius in Sede Apostolica successor?

M. Mortuo, ut jam diximus, *Formoso* Papa die IV. Aprilis anni dcccxcvi. *Bonifacius* hujus nominis *Sextus* Sedem Romanam malis artibus invasit, quam, teste *Flodoardo*, dies tantum XV. tenuit. Vir fuit sceleratus, bis depositus, Diaconatu, & Presbyteratu exauctoratus, cujus Antipapæ memoriæ damnavit postea Romana, sub *Joanne IX.* Papa, Synodus. Hunc Antipapam *Bonifacium* expulit *Stephanus Septimus* intrusum videlicet intrusus, sed, accedente Cleri consensu, legitimus deinde Pontifex habitus, ne schismate Ecclesiæ scinderetur. Is est *Stephanus* Papa, qui non solum, ut jam observavimus, cadaver *Formosi* decessoris sui in Tyberim projici jussit, sed etiam omnes ordinationes ab illo factas nullas, & irritas declaravit, voluitque, ut ii omnes iterum ordinarentur, quos *Formosus* ad sacros gradus promoverat.

D. Hæc tria Sacramenta, *Baptismus* videlicet *Confirmatio*, & *Ordo*; ut sæpius audivi, im-

pri-

primunt characterem, ac subinde iterari non debent. Qui potuit igitur *Stephanus VII.* præcipere, ut ii omnes iterum ordinarentur, quos *Formosus* Papa ad Sacros Ordines provexerat?

M. Theologi, ad excusandum *Stephanum Septimum* Romanum Pontificem, duabus viis insunt. Aliqui fatentur, *Stephanum* Papam hac in causa omni proculdubio errasse, sed ipsius errorem fuisse conversationis, non predicationis. Nullo enim modo ad fidem spectabat, quæ de *Formosi* Papæ Ordinationibus id temporis mota est disceptatio. Sed circa duo tantum Capita verfabatur, quæ hominum opinionibus erant obnoxia. Primum erat, an *Formosus*, qui depositus fuerat, & contra Canonem decimum sextum Concilii Nicæni Sedem Episcopalem mutaverat, ad Pontificiam dignitatem fuisset canonice promotus? Alterum, an Episcopus depositus, & degradatus valide Sacros Ordines conferre possit? Quæ postrema quæstio tum temporis necdum plane eliquata, & Ecclesiæ disciplinam dumtaxat spectare plerisque videbatur. Hinc alii *Formosi* Papæ Ordinationes validas esse defendebant, alii ex adverso, quorum opinionem sequutus est *Stephanus Septimus*, eas invalidas, & irritas omnino esse, autumabant. Nec mirum sane cuiquam videri debet, quod ea ætate Theologi de hac quæstione in utramque partem salva, & inculpata fide, alterari potuerint, cum etiam hæc tepeffate doctissimus Pater *Joannes Morinus* Congregat. Orat. Presbyter tam in suo libro de Ordinatione, quam in Opere posthumo de Sacramento Confirmationis, quamvis ultro fateatur, de fide quidem esse, Sacramenta Confirmationis, & Ordinationis, quæ a Catholicis Episcopis conferuntur, imprimere characterem, eaque subinde iterari haud posse; docet tamen, Sacramenta Confirmationis, & Ordinationis, quæ ab Episcopis Hæreticis, Schismaticis, & degradatis administrantur, non imprimere characterem, eaque fuisse in Ecclesiâ sæpius iterata, ex multis antiquitatis Ecclesiasticæ Monumentis evincit. Quæ sententia licet communis non sit apud Theologos, nulla tamen censura fuit hætenus ab Ecclesiâ Catholica inusta, sed potius arbitrio, & disputationibus Theologorum permittitur. Verum, si hæc tibi non probetur responsio, aliam ad excusandum *Stephanum Septimum* tibi suppeditabo, quæ apud Theologos pervulgata est, videlicet *Stephanum Septimum* Papam non præcepisse, ut hi, qui a *Formoso* Pontifice fuerant ordinati, iterum ordinarentur, sed eum dumtaxat voluisse, ut præ quædam adhiberentur caremoniæ, per quas hi, quos Sacris Ordinibus initiaverat *Formosus* Papa, quosque ob id a suorum Ordinum exercitio suspensos declaraverat *Stephanus Septimus*, conferretur potestas non quidem valide, sed licite tantum Ordines, ad quos promoti erant, exercendi. Sed de *Formosi* Papæ Ordinationibus legendus est *Auxilius* Scriptor cœtaneus, qui duobus libellis *Formosi* Ordinationes validas esse, acriter defendit; *Graves. Hist. Tom. III.*

etiamque res sese habuerit, certum profecto, assertumque mihi est, Ordinationes *Formosi* a *Stephano VII.* irritas judicatas fuisse ac nullas, ut ex libellis *Auxilii* apertissime constat; assertit enim scriptor ille Ordinationes *Formosi* ita abrogatas esse a *Stephano*, ut judicaret nova ordinatione opus fuisse initiatis a *Formoso*, ut munus sacrum implere possent. Insuper id plane elucet ex verbis *Insimulatores*, nempe illius, qui contra Ordinationes *Formosi* adversarii personam induit apud eundem *Auxilium*; ait enim: *Formosus* quod non habuit dare non potuit, cui defensor earum Ordinationum reponit: *dicis de potestate, non habuit, aut de actu? Cui aliter: de utroque. Neutrum sine altero stat; si enim perdidit officium, officium non habet; quod si non habet, jam dare minime potest. Perdidit quidem officium ubi amissit potestatem. Et inferius defensor earum Ordinationum subjungit, & expendit argumentum de Baptismo, quod semper perseverat etiam, si baptizatus excommunicetur; tum concludens addit: quod si unum donum per Spiritum Sanctum datum nullatenus potest evacuari, quomodo dicis aliud simile donum (in Ordinatione collatum) posse pelli? Hic profecto non de innovatione caremoniarum tantummodo, sed & de ipsa Ordinatione agi compertum est, quod etiam multo clarius inferius explicatur illis verbis: unde apparet quia sicut baptizatus rebaptizari non potest, sic sacratus resacrari non potest.*

D. Exhibuistine integram seriem Pontificum, qui nono sæculo Ecclesiam Romanam gubernarunt?

M. Necdum integram exhibui, sed eam modo paucis absolvo. *Stephanus Septimus*, ut mox diximus, mortuo *Formoso* Papa, Pontificatum obtinuit anno dcccxcvi. & postquam sedisset annum unum, mensem unum, & dies aliquot, in carcerem detrusus est, ubi strangulatus perijt anno dcccxcvii. sicut probat *Pagius* contra *Baronium*, qui mortem *Stephani Septimi* illigat anno nongentesimo. Ab hoc Pontifice deturpatam fuisse *Petri* Sedem, testatur *Baronius* ad annum dcccxcvii. num. x. his verbis: *Stephanum non audeam inter Romanos Pontifices numerare, nisi id factum a majoribus invenissem, utpote tanto indignum nomine, qui primus, & solus nefando, & inaudito sacrilegio, Petri Sedem adeo deturpavit &c.*

Sublato e vivis *Stephano Septimo*, *Romanus* patria *Galesianus*, *Constantini* filius, creatus, & ordinatus est Pontifex Maximus, qui, teste *Platina*,